

Trojlistek – centrum pro děti a rodinu Kamenice nad Lipou, p.o.
Vítězslava Nováka 305, 394 70 Kamenice nad Lipou
Tel: 565 432 295, Fax: 565 433 021, e-mail: ddomov@tiscali.cz

PŘÍRUČKA - OCHRANA PŘED ZNEUŽÍVÁNÍM, TÝRÁNÍM A ZANEDBÁVÁNÍM DĚTÍ

Zpracovala: Mgr. Fárová Jana
ředitelka

Schválila: 4.7.2018
Mgr. Fárová Jana
ředitelka

Vydání č. 1
Počet stran: 14
Výtisk: 1

Obsah

1. Ochrana dětí před zneužíváním, týráním a zanedbáváním v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany	1
2. Různé formy násilí, definice, identifikační znaky	3
2.1 Domácí násilí ve vztahu k dítěti.....	3
Tělesné týrání.....	3
Psychické násilí	4
Sexuální zneužívání.....	4
Systémové násilí	6
Zanedbávání	6
2.2 Násilí ve škole, školských zařízeních a jiných institucích	7
Šikanování.....	7
Zesměšňování a ponižování mezi spolužáky, vrstevníky	9
Tělesné a ponižující tresty učitelů, vychovatelů apod.	10
Psychická a emocionální deprivace dětí oddělených od rodičů a dlouhodobě umístěných do zařízení ústavní výchovy	10
2.3. Sexuální a morální obtěžování dítěte.....	11
2.4. Kruté a degradující fyzické a psychické trestání dětí	12
2.5. Komerční sexuální zneužívání dětí	12
3. Jak pomoci týraným dětem	13
4. Důležité kontakty	14

1. Ochrana dětí před zneužíváním, týráním a zanedbáváním v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany

Trojlistek – centrum pro děti a rodinu Kamenice nad Lipou, p.o. (Trojlistek) zajišťuje výkon pěstounské péče dětem takovým způsobem, kterým je chrání před zneužíváním, týráním či zanedbáváním. Sociálně-právní ochrana dětí musí být poskytována tak, abychom předcházeli situacím, které by jakkoli ohrožovaly řádný vývoj, zdraví a život dítěte.

Každý pracovník je seznámen s formami a identifikačními znaky násilí, které mohou být páchany na dětech (viz níže). Dobrá znalost forem a znaků násilí má prvotní význam ke včasnému rozpoznání a správnému vyhodnocení situací, kdy by mohlo docházet k násilí páchanému na dětech. Při sebemenším podezření z páchaní násilí na dětech či v rodině příslušní pracovníci tuto situaci bezodkladně řeší. Celá situace je bezprostředně řešena uvnitř celého pracovního týmu. Při zjišťování skutečností, zjišťování důkazných materiálů či přiřazování jednotlivých identifikačních znaků násilí, pracovník vždy spolupracuje s odborníky zabývající se touto problematikou. Pracovník s těmito odborníky podrobně konzultuje a plánuje další postupy práce (ochrana dětí, návazné zdroje, minimalizace rizik, vzdělávání dětí, navštěvování povinné školní či jiné docházky do veřejných institucí, oznamovací povinnost, kontakt s rodinou, vymezení styku s osobou blízkou, atd.)

Cílem sociální práce je včasná detekce a identifikace dětí ohrožených jakoukoli formou násilí. Vždy je nutné u každého dítěte minimalizovat možnost, aby na něm byla dále páchána jakákoli forma násilí. V případě zjištění či podezření na násilí páchané na dětech má každá osoba oznamovací povinnost. **Oznamovací povinnost je neodkladná! Řešení těchto situací taktéž!** Je povinností každé osoby působení násilí na dítěti okamžitě zarazit.

Pracovník, který je v kontaktu s rodinou a dítětem musí být ve všech ohledech velmi důsledný a všímavý. Pečlivě sleduje chování dítěte a jeho nápadné změny. Mapuje situaci nejen v rodině. Pracovník z návštěvy provede podrobný písemný záznam do dokumentace dítěte. Celou situaci společně s pracovním týmem následně vyhodnocují. Hledají společná řešení a východiska, jak dítěti či rodině pomoci.

Pracovník rodině poskytuje základní poradenství. V případě potřeby jim poskytuje kontakty na další odborníky zabývající se danou problematikou.

Trojlistek – centrum pro děti a rodinu Kamenice nad Lipou, p.o.
Vítězslava Nováka 305, 394 70 Kamenice nad Lipou
Tel: 565 432 295, Fax: 565 433 021, e-mail: ddomov@tiscali.cz

Trojlistek – centrum pro děti a rodinu v rámci VPP úzce spolupracuje s těmito orgány:

Městskými úřady – odděleními sociálně-právní ochrany dětí

Ostatními doprovázejícími organizacemi

Krizovými centry pro rodinu a děti

Pedagogicko-psychologickými poradnami

Středisky výchovné péče

Manželskými a předmanželskými poradnami

Diagnostickými ústavami

Speciálně-pedagogickými centry

Předškolními a školními zařízeními

Terapeutickými komunitami

Policíí ČR

2. Různé formy násilí, definice, identifikační znaky

2.1 Domácí násilí ve vztahu k dítěti

- Tělesné týrání
- Psychické týrání
- Sexuální zneužívání
- Systémové násilí
- Zanedbávání

Tělesné týrání

je definováno jako tělesné ublížení nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení, a to tam, kde je důvodné podezření, že zranění bylo vědomě způsobeno nebo mu nebylo zabráněno. Tělesné tresty známe v celé škále chování od plácnutí přes výprask, štípání až po užití nadměrného tepla; důležité **ale** je, že každý tělesný trest za použití předmětu (řemen, rákoska,...) na citlivou část těla (obličej, genitálie...), nebo když po ranách zůstávají na těle stopy (modřiny, škrábance...) naplňuje definici tělesného týrání.

Specifické identifikační znaky

- četné hematomy různého stáří, zvláštního tvaru s nepravděpodobným umístěním
- ohraničené lysinky po vytrhání vlasů
- natržený boltec ušní
- kožní rány, škrábance
 - opakované a neléčené zlomeniny
 - bodová popálení od cigaret
 - popáleniny
 - otřes mozku
 - mnohočetná vnitřní poranění

Nespecifické identifikační znaky

- zvýšená úzkost a strach
- obranné reakce
- snížené sebehodnocení
- neochota a rozladěnost před návratem domů
- útky z domova
- náhle zhoršený školní prospěch
- záškoláctví
- zvýšená konzumace tabáku, alkoholu a drog
- agresivní chování, výbuchy hněvu
- obtíže v sociální komunikaci až vyhýbavé chování

Psychické násilí

Zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má negativní vliv na citlivý vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít podobu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakovaného ponižování dítěte či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolání situace, kdy má dítě pocit strachu nebo kdy je vystaveno dlouhodobě životní nejistotě, způsobuje dítěti citové ublížení. Nepřiměřené ambice dospělých členy rodiny, disfunkce rodiny, kdy osoby pečující mají tendenci udržovat rovnováhu své osobnosti na úkor dítěte.

Detailní členění psychického násilí:

- **ústrky a odmítání** (znevažování, ponižování, zesměšňování, stálá kritika, odmítání odměn, veřejné pokoření)
- **terorizování** (vystavování dítěte nesrozumitelným podmínkám, nebezpečným situacím, vyhrožování násilím a vyhrožování násilím na lidech, zvířatech a věcech, které dítě miluje)
- **využívání, korumpování** (dávání špatného příkladu, manipulace s dítětem, narušování kognitivního vývoje dítěte)
- **odmítání citové odezvy** (netečnost, lhostejnost, neschopnost či neochota vyjádřit zájem, lásku, péči či podporu)
- **izolace** (zavírání dítěte, omezování svobody pohybu dítěte, omezování v sociální interakci s vrstevníky)
- **nezájem o výchovu** (ignorování, odmítání pomoci, odmítnutí či přehlížení nutné pomoci v případě výchovných či učebních problémů dítěte)

Nespecifické identifikační znaky

- lítostivost, plačtivost
- vztek, hněv, agrese
- zvýšená úzkost a strach
- smutek a apatie
- depresivní symptomatologie
- snížené sebehodnocení
- podceňování
- nerozhodnost
- snížená schopnost se prosadit
- poruchy chování – lhaní
- rozmanité psychosomatické stesky (bolest hlavy, břicha, svalů, nevysvětlitelná zvýšená teplota, různé ekzémy)
- obtíže v sociální komunikaci až vyhýbavé chování

Sexuální zneužívání

Je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče nebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba.

Sexuální zneužívání se dělí na **bezdotykové** a **dotykové**.

Bezdotykové zneužívání např. zahrnuje setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu, např. vystavování dítěte pornografickým videozáznamům.

Kontaktní zneužívání je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, pohlavnímu styku, orálnímu nebo análnímu pohlavnímu styku.

Kontaktní zneužívání má tři stupně:

- **1. stupeň** – polibky, doteky na sekundárních pohlavních znacích
- **2. stupeň** – tzv. francouzské polibky, digitální manipulace s pohlavními orgány
- **3. stupeň** – všechny formy pohlavního a způsoby pohlavního styku

U dětských obětí se setkáváme se syndromem dětského přizpůsobení sexuálnímu zneužití, které má pět fází, které se vzájemně prolínají.

- **utajování**, které je dáno vyhrožováním, citovým vydíráním a psychickým nátlakem agresora
- **bezmocnost**, která vychází ze závislosti na agresorovi a provází ji ambivalentní vztah
- **svedení a přizpůsobení dítěte** je dáno tím, že dítě nemůže situaci pochopit, nezbyvá mu proto nic jiného než se podřídí a přizpůsobí
- **opoždění oznámení** dětských obětí bývá výsledkem neschopnosti zvládat trauma za některých podmínek nebo je vedeno snahou získat určitou výhodu
- **odvolání odpovědi**, ke které často dochází, je dáno tím, že se dětská oběť ocitá v těžké situaci vůči agresorovi, ale často i vůči rodiči/rodičům, kterými bývá konfrontováno výčitkami za rozpad rodiny, hrozbu vězení, ekonomickými problémy, nařčení ze lži a výmyslů.

Specifické tělesné identifikační znaky

- kompulzivní nebo excesivní masturbace
- opakované sexualizované hry
- neobvyklé sexuální praktiky až kuriozity
- excesivní rozrušení
- noční běsy
- ulpívající chování
- obtíže s odloučením
- agresivní chování
- náhlá, prudká změna chování

Nespecifické identifikační znaky

- bolest břicha
- pomočování
- pokálení
- bolestivé vyprazdňování
- svědění pochvy a poševní výtok

- poševní a anální krvácení
- opakované a na antibiotika resistantní záněty močové roury
- poruchy příjmu potravy

Systémové násilí

Patří sem situace, kdy je dítěti upřeno právo na informace, právo být vyslyšeno, dítě je neprávem odděleno od rodičů, ale také zanedbaná či špatná péče o dítě v nemocnici, ústavu či jiných institucích, kdy je dítě vystaveno traumatizaci necitlivých či zbytečných a opakovaných lékařských či psychologických prohlídek, u dítěte je v kontaktu se soudním systémem vyvolána úzkost např. protahováním slyšení, poškozováním dítěte zkušenostmi, které podstupuje jako svědek, situace, kdy jsou rodičům dítěte odepírána práva na informovanost a účast při rozhodování je-li to ve prospěch a dobro dítěte anebo, když není poskytnuta dítěti dostatečná pomoc a nejsou respektovány jeho věkové zvláštnosti a vývojové zákonitosti při rozhodování o jeho dalším životě.

Systémové násilí a dynamický proces viktimizace dítěte s rizikem vytvoření mnohočetné oběti mohou být také spuštěné v kterékoli fázi detekce, identifikace, intervence, terapie, deficitem etického přístupu, nevhodně zvolených či nedostatečným terapeutickým procesem nebo nedostatečnou sociální reintegrací a nerespektováním zásad a principů práce s ohroženým dítětem.

Specifické tělesné identifikační znaky

- nastartování procesu viktimizace
- pocit nespravedlnosti
- pocit nedůstojnosti
- pocit izolace a osamělosti
- pocit zmaru

Nespecifické identifikační znaky

- snížená kapacita zvládnání stresu
- neschopnost vyrovnat se s újmou ač objektivně došlo k úzdravě
- náladovost
- potíže se soustředěním a zhoršený výkon
- neschopnost projevit náklonnost
- zvýšená podrážděnost a popudlivost
- nepřátelský postoj k okolí
- vyhýbání se odpovědnosti a podvádění
- zvýšená konzumace tabáku, alkoholu a drog
- změny příjmu potravy

Zanedbávání

Pojímáno jako jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte anebo dítě ohrožuje. Může se jednat o zanedbání tělesné, citové a také o zanedbání výchovy a vzdělávání potřeb dítěte.

Tělesné potřeby dítěte: čisté ovzduší, voda a teplo, výživa, spánek, obydlí a ošacení, ochrana před nemocemi a úrazy.

Psychické potřeby dítěte: množství, kvalita, proměnlivost podnětů, řád a smysl podnětů pro učení, citové a sociální vazby pro utváření osobnosti, potřeba identity a potřeba otevřené budoucnosti.

Sociální potřeby dítěte: sociální dovednosti, vzory pravidel chování v sociální komunikaci, pocit sounáležitosti, pocit jistoty v očekávání sociální podpory, ochrana před všemi formami interpersonálního násilí a zvládání stresových situací.

Emocionální potřeby dítěte: pozitivní výchova dítěte a jeho akceptace, uvědomělé prožívání situací, schopnost empatie, veřejně prospěšné práce, dobrý skutek, porozumění nonverbální komunikaci...

Duchovní potřeby dítěte: přiměřené sebepojetí, hierarchie životních hodnot, rodinná paměť a životní příběh.

Následkem nedostatečně naplňovaných základních potřeb psychických a emocionálních potřeb v dětství (ústavní výchova, neúplná rodina, dysfunkční rodina, uprchlické tábory apod.) se vyvíjí deprivace. Její příznaky jsou „hlad“ po lásce, pozornosti, citová chudoba, prudké afekty, nízká frustrační tolerance. U chlapců se vyvíjí hněvivost, neúprosnost, útočnost, zlomyslnost a delikventní chování. U dívek se setkáváme s „pěstováním“ si bolístky, emoční nezralostí, závislým chováním.

Nespecifické identifikační znaky

- poruchy růstu a vývoje
- retardace nebo nerovnoměrnost psychomotorického vývoje
- karetní příznaky vitamínů a hlavních živin
- zvýšená nemocnost a úmrtnost dětí
- nedostatečné sociální dovednosti
- pasivita a uzavřenost
- lhostejnost a citová plachost
- agresivní a závislé chování
- sociálně-patologické chování
- náhradní emocionální vztahy
- obliba radikálních politických hnutí
- nedostatečná kultivovanost chování
- přehlížení kulturních norem

2.2 Násilí ve škole, školských zařízeních a jiných institucích

- Šikanování
- Zesměšňování a ponižování mezi spolužáky, vrstevníky
- Tělesné a ponižující tresty učitelů, vychovatelů, atd.
- Psychická a emocionální deprivace dětí svěřených do náhradní rodinné péče

Šikanování

Označuje psychotraumatizaci dítěte ve skupině, která je vyvolána opakovaným ponižováním, zesměšňováním, omezování jednoho nebo více dětmi prostřednictvím přímé agrese nebo manipulace, které se neumí bránit. Šikanování naplňuje termín sociální patologie, protože postihuje sociální vztahy a vazby vrstevnického kolektivu.

Je potřeba mít na paměti, že k úspěšné šikaně je potřeba naplnění tří podmínek:

- účast agresora
- potencionální oběti
- existence příznivého klimatu, které působí jako katalyzátor

Formy šikanování jsou rozmanité a vyskytují se v psychické a fyzické rovině. Mezi nejčastější patří:

- pomlouvání
- zesměšňování
- vyhrožování
- udílení manipulativních a násilných příkazů
- vydírání
- tělesné ústrky
- poškozování věcí
- šikana se sexuálním obsahem apod.

Spouštěčem šikanování bývá přítomnost jakkoli odlišného dítěte ve smyslu plus a mínus, za předpokladu, že ve skupině nejsou jasně stanovené hranice chování. Šikanování se vyvíjí tzv. ostrakismem, tedy stádiem, pro které jsou typické útoky na lidskou důstojnost a ve kterém si agresor testuje svoji oběť/i a také klima skupiny. Jestliže se potencionální oběť neumí bránit a skupina aktivně nezasáhla v její prospěch, dochází k potvrzování manipulace s obětí až k systematizaci šikany, která přerůstá přes něhou sympatii členů skupiny až k obrazu dokonalé šikany, ve které svoji hlavní roli sehrávají již všechny děti. Je to obraz dokonalé vztahové patologie ve skupině.

Nespecifické identifikační znaky

- dítě je o přestávkách samo a vyhledává blízkost učitele
- při týmových sportech a hrách bývá voleno do mužstva či skupiny jako poslední
- dítě je nejisté, ustrašené, smutné, stísněné, nešťastné
- náhlé zhoršování školního výkonu a prospěchu
- dítě má náhle rozházené, poškozené věci
- dítě přestává plnit domácí úkoly, resp. chybí mu sešity, pomůcky apod.
- dítě mívá poškozený a zašpiněný oděv
- dítě má různé odřeniny, škrábance, modřiny apod.
- ztráta kamarádů a spolužáků, kteří ho nenavštěvují
- ztráta pozvání od kamarádů a spolužáků ke společným hrám
- nechut chodit do školy
- změna trasy do školy a ze školy
- časté žádosti o peníze
- ztráty peněz a předmětů z bytu
- ztráta zájmu o učení

- odmítání se svěřit s problémem
- smutek
- depresivní symptomatologie
- poruchy spánku
- noční děsy
- rozmanité somatické stesky
- nečekaná agrese k sourozencům
- zloba vůči rodičům

Zesměšňování a ponižování mezi spolužáky, vrstevníky

Nemusí mít vždy formu šikanování. Může se jednat o jednorázový útok jako reakci na úspěch druhého dítěte. Jedná se o násilí ze strany dítěte, které je subdeprivované a úspěch druhému dítěti závidí, nepřeje, a cítí nepřekonatelnou potřebu jakýmkoliv způsobem tento úspěch dehonestovat. Je realitou, že řada dětí toto chování svých spolužáků napodobuje, protože jim imponuje emocionální satisfakce dítěte, které zesměšňovalo či ponižovalo. To je důvod proč tohoto chování výrazně přibývá.

Zesměšňování nebo ponižování dítěte může začít nevinou přezdívkou, která může obsahovat pejorativní informaci o vzhledu, dovednostech nebo rodině dítěte. Tomu často pomáhá fenomén tzv. nálepkování dětí, kterého se dopouští dospělé osoby. Negativní i pozitivní nálepkování ze strany dospělých otevírá prostor dětem, aby se připojily a prohloubily zjednodušující systém schematického označování „nálepkování“ dětí.

Zesměšňování a ponižování mezi dětmi je pro oběť velmi obtížné, činí z dítěte zcela neatraktivního outsidera, se kterým se ostatní obávají kamarádit, i jen komunikovat, ze strachu, že se rovněž stanou terčem posměchu a ponižení.

Nespecifické identifikační znaky

- deficit v naplňování všech základních tělesných, psychických, emocionálních, sociálních a duchovních potřeb dítěte
- privilegium pro silnou autoritu
- osobní zkušenost s domácím násilím
- nejistota
- snížená sebedůvěra
- emocionální trauma
- snaha připoutat k sobě pozornost

Tělesné a ponižující tresty učitelů, vychovatelů apod.

Tělesný trest je jakýkoliv trest s použitím tělesné síly, s cílem způsobit určitý stupeň bolesti. I ve školách platí, že každý tělesný trest za použití předmětu (učebnice, ukazovátka, křída apod.), na citlivou část těla (hlava, břicho apod.) nebo když po ranách zůstávají na těle stopy (modřiny, škrábance apod.) je tělesným týráním. Mezi typické tělesné tresty ve školách patří vytahání dítěte za ušní boltec, házení křídou, úder učebnicí.

Ponižující tělesné tresty učitelů mohou být dvojí:

Za prvé se jedná o tělesné tradiční tresty, které stavěly a odvozovaly svoji úspěšnost na principu ponížení, např. stání na hanbě, v koutě, vykázání za dveře. Těmto trestům v našich školách stejně jako trestům tělesným odzvonilo.

Druhou podobu nabývají ponižující potrestání jako reakce na nezvládnuté chování dítěte, kdy učitel, vychovatel apod., často v afektu a bez záměru – užije způsob ponížení dítěte jako jistou formu ukáznění. Dítě je vždy takovým to chováním traumatizováno.

Nespecifické identifikační znaky na straně učitele

- autoritářský přístup
- zneužívání svého postavení a moci
- nižší sociální kompetence ke zvládnutí konfliktu
- nadměrná zaměřenost na výkon
- osobní trauma
- přetíženost
- syndrom vyhoření

Nespecifické identifikační znaky na straně dítěte

- odlišné tempo školního výkonu
- dítě se speciálními potřebami
- neposlušnost
- neschopnost se podřídit autoritě
- snaha upoutat na sebe za každou cenu pozornost
- šaškování a předvádění se

Psychická a emocionální deprivace dětí oddělených od rodičů a dlouhodobě umístěných do zařízení ústavní výchovy

Je definována jako psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy dítěti není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické a emocionální potřeby v dostačující míře, a po dosti dlouhou dobu. Jedná se o vážné narušení vývoje, které se může projevit v celé struktuře osobnosti, jeho chování, v sociálním začlenění, postojích a v celé životní hierarchii hodnot.

Je třeba konstatovat, že děti dlouhodobě umístěné do zařízení ústavní výchovy mají rovněž jen v omezené míře naplňované základní sociální potřeby. Děti k vyrovnání se s odloučením od rodiny a umístěním do zařízení s ústavní výchovou zapojují zvládací mechanismy, neboli obranné reakce, které u těchto dětí můžeme rozpoznat. Mezi obranné reakce patří útok, únik, popření, potlačení a

vytěsnění, únik do fantazie, racionalizace, regrese, identifikace, substituce a rezignace.

Nespecifické identifikační znaky v krátkodobém horizontu

- retardace nebo nerovnoměrnost psychomotorického vývoje ve smyslu opožďování zejména jemné motoriky
- školní nezralost
- citová plochost a povrchnost citů
- obtíže v sociálním začlenění
- nepřiměřená sebekoncepce
- posunutá hierarchie hodnot
- nerespektování soukromí druhých osob
- nedostatečná kultivovanost chování
- přehlížení kulturních norem
- u chlapců: hněvivost, neúprosnost, útočnost, zlomyslnost, delikventní chování
- u dívek: pěstování si bolístky, emoční nezralost, závislost na vztazích nebo na oceněních
- stres a příznaky stresu
- obranné reakce ke zvládání zátěžové situace, kterou je odloučení od rodiny a umístění do zařízení ústavní výchovy

2.3. Sexuální a morální obtěžování dítěte

Sexuálním obtěžováním se rozumí nechtěné verbální, neverbální nebo fyzické chování sexuální povahy s cílem nebo důsledkem ohrožení důstojnosti dítěte zejména vytvořením prostředí strachu, nepřátelství, degradace, ponížení, útočnosti, které je dítětem vnímané jako nevídané, nevhodné nebo urážlivé.

Definovat přesně sexuální obtěžování je velmi složité, záleží totiž na způsobu, jakým je oběť vnímána a prožívána. Nejčastěji se jedná o tato jednání: dvojsmyslné posuňky a gesta, sexuální podbarvená konverzace s narážkami na rozvoj sekundárních pohlavních znaků u dívek i chlapců, vylepování či kreslení lechtivých obrázků na tabuli, do knížek, sešitů, velmi názorné až okaté prohlížení pornografie ve třídě, sexuální narážky až obscénní nabídky, přehnané fyzické kontakty a doteky, nepříjemné otázky na soukromý život – citové vazby nebo sexuální orientaci, falešné zvaní na předstíranou schůzku, předstírání citového zájmu, vynucování polibku, doteků apod.

Sexuální obtěžování se nejčastěji vyskytuje ve skupině dětí, kde jsou dvojsmyslné narážky, vtipy, poznámky intimního charakteru vnímané jako běžné, pro dívky je na většině škol každodenní realitou.

Morálním obtěžováním rozumíme záměrné využití moci nebo síly, byť domnělé či předstírané, proti druhému dítěti s cílem ho ponížit, dehonestovat či se mu vysmát z důvodu jeho sociální nezralosti, kulturního chování apod.

Obě formy obtěžování jsou rizikové proto, že hrozí svým nositelům fixací a osvojením si

nesprávných, násilných komunikačních technik.

Nespecifické identifikační znaky

- deficit nebo chybně vymezené hranice sociální komunikace
- nedostatek úcty a respektu vůči druhým
- patologie vztahové dynamiky skupiny dětí
- subdeprivace na straně aktérů
- nedostatek informací a sociální dovednost

2.4. Kruté a degradující fyzické a psychické trestání dětí

Každé dítě má právo na ochranu před všemi, zejména krutými formami tělesných trestů, ale také právo na ochranu důstojnosti, která je dotčena každou formou degradujícího tělesného nebo psychického potrestání.

Patří sem všechny formy bití, ale také kopání, třepání, házení dětí, škrábání, štípání, pálení, řezání, polévání horkou či ledovou vodou, nucené požití horkého nápoje, mytí dětských úst a očí mýdlem, přivazování, dlouhodobé klečení, ponižující oslovování, pitoreskní oblečení, účes, zavírání do sklepa nebo do tmavé místnosti, vyvolávání situací navozující stav paniky, odpírání jídla, tekutin, oblečení, ohrožení zdraví nebo vývoje dítěte např. krutým vyhrožováním apod.

Nespecifické identifikační znaky

- tělesné trauma
- emocionální trauma
- role obětí prochází sociálními prostředím
- ztráta úcty a respektu k trestajícímu, autoritě obecně
- nedůvěra ve spravedlnost
- osvojování násilí jako vhodné strategie k řešení obtížných životních situací
- nízká sebedůvěra
- učí pocitu slepé poslušnosti a podřízenosti
- pocit bezmoci
- spouštěč agresivního chování
- černobílé vidění světa
- obtíže v sociální komunikaci a až vyhýbavé chování
- sociálně patologické chování

2.5. Komerční sexuální zneužívání dětí

- Dětská prostituce
- Dětská pornografie
- Obchodování s dětmi

Dětská prostituce

Je definována jako využívání dětí pro sexuální účely za peníze či jinou odměnu. Může mít podobu dyadického sexuálního zneužití (mezi dvěma lidmi), skupinového sexu, rituálního zneužívání, institucionálního nebo organizovaného zneužití.

Sedm identifikovatelných typů dětských obětí: (s uvedením nespécifických identifikačních znaků)

- 1. Traumatizované děti** – „dobrovolná“ účast, sebezničující kariéra jako vyrovnání se s traumatem sexuálního zneužití, sekundární viktimizace, posttraumatická stresová porucha, smutek, apatie, výbuch hněvu, sociální stigmatizace, skrytá hostilita, odvádění pozornosti od problému
- 2. Děti přinucené rodinou** – identifikace s patologickými normami rodiny, snadná manipulativnost, submisivnost, osobní zkušenost s násilím, silná emotivní reakce na změnu, vyloučenost ze systému zdravotnictví a školního systému
- 3. Děti přinucené nepříbuznou osobou** – emocionální deprivace, důvěřivost, nejistota, neupoutanost, snížená schopnost odhadnout riziko, nedostatečně naplněný volný čas, nevybíravá přilnavost, vnucené fiktivní zadlužení (drogy), sociální otažení, nižší sociální kompetence
- 4. Děti ulic** – děti na útěku, účelové chování, naučená potřeba sexu, deficit vzdělání, poruchy chování, emocionální traumatizace, depresivní symptomatologie, nízké sebevědomí, vysoká míra stresu, vysoká potřeba tabáku, alkoholu, drog a léků
- 5. Děti ze závislostí** – osobní zkušenost s násilím, sex má roli platidla, strach z trestu, emocionální deprivace, obava z autorit, nízká sebeúcta, smutek, pocit bezvýchodnosti, vliv komunity, postupný rozklad hodnot
- 6. Vrstevnický vliv** – „dobrovolná“ účast, naivita, pasivita, rivalita, impulzivita, potřeba potvrzení vlastní identity, maskování emocí, vidina ekonomického zisku, nezdrženlivost a nepřiměřené sebevědomí
- 7. Strategie zisku** – „dobrovolná“ účast, kariérní výtah, touha po nadstandardním životním stylu, falešné zdání výjimečnosti a fascinace sebou samým, egocentrismus, touha upoutat pozornost, touha vytrestat rodiče, lehkovážnost, nezdrženlivost, chybná volba vzorů

Co je potřeba vědět o týrání (čerpáno z internetových stránek www.nasedite.cz)

V širším slova smyslu je za týrání považováno i hrubé **zanedbání péče o dítě, pohlavní zneužívání, rozvodová traumata** a rovněž tzv. **systémové týrání** (týrání systémem, vytvořeným na ochranu dětí – nevhodnými přístupů a špatným rozhodováním).

3. Jak pomoci týraným dětem

Pracovník si nikdy své poznatky či podezření o špatném zacházení s dítětem nenechává pro sebe. Každý pracovník si je vědom toho, že situace, kterou dítě prožívá, značně ovlivňuje jeho psychickou a fyzickou stránku.

Je vždy nutné brát v potaz to, že situace v rodině je obvykle ještě horší, než se jeví zvenčí, malým dětem jde často o život.

Je-li to možné, pracovník se dítěte ptá, jestli ho něco netrápí, jestli mu někdo neublízuje, zda a jak mu může pomoci.

Nasvědčují-li zjištěné poznatky o týrání dítěte, je podle zákona nutno učinit neodkladně oznámení **Policii ČR. Vždy se musí prověřovat i anonymní oznámení.**

Pracovník vždy informuje orgán péče o dítě (OSPOD), který sídlí na každém Městském úřadu obce s rozšířenou působností.

Odmítá-li se dítě vrátit domů, je informováno o možnosti přijetí do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kde může až do rozhodnutí soudu zůstat i proti vůli (náhradních) rodičů.

Pracovníci se snaží minimalizovat možnost zneužívání dětí včasným rozpoznáním a včasnou terapií. Čím déle děti vystavujeme násilí, o to hlubší a závažnější je psychické trauma, které si sebou nesou mnoho let, někdy i celý život.

Abychom děti chránili před možnostmi násilí, nejúčinnějším prostředkem je prevence. Pracovníci informují veřejnost o problematice násilí na dětech, o možnostech zanedbávání dítěte apod.

Při zjištění, že bylo dítě jakkoli týráno, zanedbáváno apod., ve spolupráci s odborníky zahajují sociálně-terapeutické práce s dítětem, rodinou či jinými osobami zodpovědnými za jejich výchovu.

Dětem je v těchto případech k dispozici **LINKA BEZPEČÍ**. Jedná se o bezplatnou, anonymní telefonní linku, která funguje nepřetržitě 24 hodin denně.

4. Důležité kontakty

LINKA BEZPEČÍ – 800 155 555
POLICIE ČR – 158
TÍSŇOVÉ VOLÁNÍ Z MOBILNÍHO TELEFONU - 112